

PPTC

Grúpa Aistrithe Iarbhun scoileanna

Gaeilge Shamplach

LEABHRÁN TAITHÍOCH

**MAR EOLAS AMHÁIN.
NÁ hÚSÁIDTEAR AN SAMPLA.**

Intreoir

Tá roinnt scéalta sa leabhrán seo. Tá sleachta as cineálacha éagsúla leabhar ann. Tá súil againn go mbeidh siad suimiúil agus sultmhar agat. Beidh ceisteanna ann ar na sleachta iad féin agus ar úsáid leabhar go ginearálta.

Agus tú ag obair tríd an leabhrán seo, bain úsáid as ‘Gluais’ agus ‘Clár’ nuair is mian leat.

CLÁR

	Lch.
Teist Chleachta: Máirtín Ó Floinn	4
Teist Shamplach: An Uaimh	8
Beo Faoin Uisce – Saol na nIasc	11
An Taisme sa Chlós	13
Gluais	15
Leabharliosta	15
Innéacs	15

Teist Chleachta

Léigh an sliocht seo thíos.

Máirtín Ó Floinn

(Arna chur in oiriúint ó Ó Dúrois, S. (2005) Thorkell Fionn agus a Thuras Fada)

1. Bhí an lá galánta. Bhí an spéir gorm, agus cé nach raibh sé ach leath i ndiaidh a naoi ar maidin, bhí an t-aer te cheana féin.

Pháirceáil Máirtín Ó Floinn a charr sa pháirc mhór, a bhí measartha folamh go fóill.

Thóg sé a leabhar nótaí agus a cheamara ón suíochán cúil, agus chuir sé an carr

5. faoi ghlas. D'amharc sé thart ar Dhroim Doire. Áit dheas a bhí inti ach bhí sé cinnte nach mbeadh mórán suimiúil ag tarlú anseo inniu. Lig sé osna as.

Bhí Máirtín fiche bliain d'aois agus bhí sé ag obair mar iriseoir leis an pháipéar

áitiúil, Nuacht Bhaile Achaidh, le dhá bhliain anuas, ó d'fhág sé an scoil. Ba mhaith

leis bheith ina iriseoir mar gheall ar a uncail, a bhí ina iriseoir mór le rá agus a

10. chaith na blianta fada ag obair i mBeirlín, in Washington, i Moscó agus san Afraic.

Bhí poist leadránacha ag an chuid is mó de na daoine i dteaghlach Mháirtín,

poist i monarchana, i scoileanna, in otharlanna, i siopaí, ach ní raibh rud ar bith

leadránach faoi shaol a uncail. D'inis sé scéalta iontacha do Mháirtín faoi na rudaí

speisialta agus na contúirtí móra a chonaic sé agus faoi na daoine aisteacha ar

15. bhuail sé leo. Agus bhí sé chomh maith sin i mbun scéalaíochta gur minic a rinne Máirtín dearmad den seomra ina raibh sé agus go bhfaca sé na háiteanna agus na daoine a raibh a uncail ag labhairt orthu os comhair a shúl. Roghnaigh Máirtín bheith ina iriseoir mar gheall ar na scéalta iontacha sin.

Anois freagair na ceisteanna thíos. Marcáil an litir don fhreagra ar do leathanach freagraí.

1

Cé acu abairt thíos atá fíor?

- A. Bhí uncail Mháirtín ag obair in otharlann in Washington.
- B. Bhí poist leadránacha ag Máirtín agus ag a uncail.
- C. Bhí gach duine i dteaghlach Mháirtín ina n-iriseoirí.
- D. Bhí Máirtín agus a uncail ina n-iriseoirí.
- E. Bhí Máirtín ag obair mar iriseoir in Washington.

2

Cá fhad a bhí Máirtín ag obair mar iriseoir?

- A. Le naoi mbliana.
- B. Le fiche bliain.
- C. Le blianta fada.
- D. Le dhá bhliain.
- E. Le trí bliana.

3

Cé acu focal thíos a bhfuil an chiall chéanna aige le ‘contúirtí’?

(líne 14)

- A. dainséir
- B. foirgnimh
- C. cluichí
- D. ainmhithe
- E. páirceanna

Soláthrófar freagraí ar na ceisteanna thuas, chomh maith le míniúcháin ar cad chuige a bhfuil an freagra ceart, sula dtéann na daltaí ar aghaidh leis an teist.

Scríobh duine míchúramach an sliocht thíos. Caithfidh tusa na meancóga a aimsiú. Ar chuid de na línte tá **meancóg amháin**. Ar línte eile níl **meancóg ar bith** ann. Aimsigh an grúpa focal a bhfuil an mheancóg ann agus marcáil an litir cheart ar do leathanach freagraí. Mura bhfuil meancóg ar bith ann, marcáil N.

Ar dtús, Cuardaigh meancóga **poncaíochta**.

Oíche Shamhna (cumtha don scrúdú (2009))

4 D'oscail sé an doras agus damharc sé amach sa dorchadas. Chuala sé

5 gáire screadaíl agus caoineadh ag tarlú ag an aon am amháin taobh amuigh.

Beidh 1 cheist chleachta eile le déanamh ag na páistí.

Anois, Cuardaigh meancóga **litrithe**.

An Rothar Nua (cumtha don scrúdú (2009))

7 Bhí lúcháir an domhain ar Chaoimhe leis an rothar nua a fuar sí don Nollaig.

A B C D

8 “Tá mé ag dul thig an siopa anois,” ar sise, “ní bheidh mé i bhfad.”

A B C D

Beidh 2 cheist chleachta eile le déanamh ag na páistí.

Teist Shamplach

Léigh an sliocht thíos, ansin freagair na ceisteanna ar na leathanaigh a thagann ina dhiaidh sin. Má tá focail ar bith ann nach dtuigeann tú, b'fhéidir go bhfuil siad sa Ghluais ar leathanach 15.

An Uaimh

(Arna chur in oiriúint ó Mac a'Bhaird, P. (2008) Maggie Sailor agus Cailleach na Farraige)

1. Ní raibh cead ag duine ar bith sa bhaile dul síos in aice leis an uaimh mhór. "Róchontúirteach," a dúirt na daoine móra. "Brisfidh tú do chos thíos ansin!" arsa a mamaí. "Scuabfaidh na tonnta móra ar shiúl thú!" arsa a daidí.
5. "Tá taibhsí thíos ansin!" arsa a hathair mór.

Ba chuma le Máire! Ní raibh rud ar bith ar an domhan seo a chuir eagla ar Mháire. Bhuel, bhí rud amháin, agus níor mhaith le Máire fios a bheith ag duine ar bith. Bhí eagla ar Mháire roimh na damháin alla.

- Bhí Máire agus a deartháir óg, Rónán, thíos ag an uaimh. Bhí sé iontach dorcha
10. istigh inti agus bhí rud beag eagla ar Rónán, cé nár mhaith leis sin a thaispeáint os comhair Mháire. "A Mháire, tá sé iontach dorcha. B'fhéidir nár cheart dúinn dul isteach," arsa Rónán. "Ná bí i do bhabaí beag an t-am ar fad. Goitse!" Síos leis an bheirt acu, thar na clocha, go dtí go raibh siad ina seasamh ag béal na
 15. huaimhe.

- Chuala Máire a deartháir beag ag análú go trom, ach ní dúirt sí rud ar bith mar thuig sí go raibh Rónán rud beag neirbhíseach agus ní raibh sí ag iarraidh tuilleadh eagla a chur air. Bhí béal na huaimhe dhá oiread níos airde ná mar a bhí Máire í féin agus bhí sé an-dorcha istigh inti. Bhí Rónán lena taobh. Cé go raibh sé bliain níos
20. óige ná Máire, bhí an airde chéanna iontu beirt. D'amharc siad ar bharr bhéal na huaimhe.

Bhí deora uisce ag sileadh anuas agus bhuail deoir acu Rónán ina shúil. Baineadh geit as agus chóir a bheith gur shleamhnaigh sé ar na clocha. Rug Máire greim ar a sciathán agus thóg sí ar a chosa arís é.

25. “A Mháire, ní maith liom an áit seo. Rachaimid abhaile,” arsa Rónán.
“Fan bomaite! Tá mé ag iarraidh a fháil amach cá fhad siar a thig linn dul.”
Bhog Máire isteach sa dorchadas. Ní raibh de rogha ag Rónán ach í a leanúint.
Thug na páistí dhá rud faoi deara nuair a chuaigh siad isteach san uaimh. An dorchadas agus an ciúnas. Ciúnas trom a bhí san uaimh. Bhí sé deacair an
30. fharraige taobh amuigh ná a gcuid coiscéimeanna féin a chluinstin.

Bhí sé iontach dorcha anois. Bhí a lámha amuigh os a chomhair ag Rónán, ag iarraidh a bhealach a aimsiú. Fuair sé greim ar T-léine Mháire agus shiúil an bheirt acu ar aghaidh.

Go tobann, chuala Máire trup aisteach ag teacht as dorchadas na huaimhe.

35. Mhóthaigh sí méara Rónáin ag teannadh ar a T-léine. Chuir sé cogar ina cluas, bhí sé ag iarraidh tiontú ar ais.

Freagair na ceisteanna thíos. (Amharc ar an sliocht arís más gá.)

Ba chóir duit an **freagra is fearr** a roghnú agus an litir a mharcáil ar do leathanach freagraí.

1

Cén rud a raibh eagla ar Mháire roimhe?

- A. Bhí eagla uirthi roimh an dorchadas.
- B. Bhí eagla uirthi roimh thaibhsí.
- C. Ní raibh eagla uirthi roimh rud ar bith.
- D. Bhí eagla uirthi roimh dhamháin alla.
- E. Bhí eagla uirthi roimh a seanathair.

2

Cén dá rud a thug na páistí faoi deara nuair a chuaigh siad isteach san uaimh?

- A. An dorchadas agus an ciúnas.
- B. An dorchadas agus an fuacht.
- C. An fharraige agus an aimsir.
- D. An ciúnas agus na clocha.
- E. An trup agus an dorchadas.

3

Cad é an chiall atá le ‘cogar’? (líne 35)

- A. Caint iontach ciúin.
- B. Caint an-challánach.
- C. Scéal mór fada.
- D. Scéal greannmhar.
- E. Scéal gairid.

Beidh 13 cheist eile le déanamh ag na daltaí.

Scríobh duine míchúramach an sliocht thíos. Caithfidh tusa na meancóga a aimsiú. Ar chuid de na línte tá **meancóg amháin**. Ar línte eile níl **meancóg ar bith** ann. Aimsigh an grúpa focal a bhfuil an mheancóg ann agus marcáil an litir cheart ar do leathanach freagraí. Mura bhfuil meancóg ar bith ann, marcáil N.

Ar dtús, Cuardaigh meancóga **poncaíochta**.

Laethanta Saoire (cumtha don scrúdú (2009))

17 An Satharn a bhí ann agus bhí Dónall ag dul ar saoire. Déirigh
A B C D

18 sé láithreach bonn agus síos staighre leis ar nós na gaoithe Shuigh sé
A B C D

19 ag an tábla sa chistin. Isteach le ciara bheag agus shuigh sí síos taobh leis.
A B C D

Beidh 6 cheist eile le déanamh ag na daltaí.

Léigh an sliocht thíos, ansin freagair na ceisteanna ar na leathanaigh a thagann ina dhiaidh. Má tá focail ar bith ann nach dtuigeann tú, b'fhéidir go bhfuil siad sa Ghluais ar leathanach 15.

Beo Faoin Uisce – Saol na nIasc

(Arna chur in oiriúint ó An Gúm (2007) Leabhar Mór an Eolais)

1. Tá na milliúin cineálacha éagsúla ainmhithe ann. Tá cuid acu ollmhór. Cuid eile agus tá micreascóp de dhíth le hiad a fheiceáil. Tá cosúlachtaí idir na hainmhithe uilig. Ní thig leo a gcuid bia féin a dhéanamh mar a dhéanann na plandaí. Caithfidh siad plandaí nó ainmhithe a ithe. Ní thig leo bheith beo gan ocsaigin. Tá siad ábalta
5. atáirgeadh agus bogadh thart.

Deir na heolaithe go bhfuil dhá ghrúpa ainmhithe ann – ainmhithe a bhfuil cnámh droma acu (na veirteabraigh) agus ainmhithe nach bhfuil (na hinveirteabraigh). Tá cineál amháin veirteabaigh a mhaireann faoi uisce an t-am ar fad; is é sin an t-iasc.

Na hÉisc

10. Is ainmhithe iad na héisc a mhaireann san fharraige, in aibhneacha agus i lochanna. Tá thart faoi 21,000 cineál díobh ann. Bíonn eití orthu uilig. Bíonn geolbhaigh orthu fosta, flapaí speisialta ar chúl a gcinn a ligeann dóibh anáilú.

Snámh

- Tá corp an éisc sleamhain caol agus snámhann sé tríd an uisce gan stró. Tá matáin
15. láidre aige lena chorp a lúbadh ó thaobh go taobh. Is iad na heití a choinníonn ar cothrom san uisce é. Tá mála aeir taobh istigh de chorp an éisc. An lamhnán snámha a thugtar air. Coinníonn sé an t-iasc suas san uisce.

Éisc Óga

- Beireann an chuid is mó de na héisc bhaineanna uibheacha – na mílte ubh. Ní fada
20. go dtagann na héisc bheaga amach. Bíonn orthu aire a thabhairt dóibh féin ón tús.

Céadfaí na nIasc

Tá radharc, éisteacht, tadhall, boladh agus blas ag an iasc. Tá a shúile ar thaobh a chloiginn de ghnáth sa dóigh go dtig leis amharc ar gach taobh de. Tá a chuid cluas i bhfolach ina chloigeann.

25. **Céadfaí Speisialta**

Tá néaróga faoin chraiceann ag an iasc agus mothaíonn sé gach rud atá thart air, namhaid nó rud a thig leis a ithe!

Siorcanna, Sciataí agus Roic

- Is grúpa speisialta éisc é seo. Ní as cnámha atá a gcnámharlach déanta ach as
30. ábhar darb ainm loingeán. Tá loingeán sa chorp s'agatsa fosta – i do shrón agus i do chluasa. Is sealgairí nó creachadóirí an chuid is mó de na héisc sa ghrúpa seo. Na sciataí agus na roic, fanann siad ina luí ar ghrinneall nó 'urlár' na farraige.

Bia an Éisc

- Dáiríre, is sealgairí nó creachadóirí bunús na n-iasc ata san fharraige. Itheann
35. siad éisc eile nó planctón (ainmhithe beaga bídeacha farraige). An chuid is mó de na héisc a mhaireann sna haibhneacha agus sna lochanna, itheann siad ainmhithe eile fosta. Tá cuid acu, áfach (nach sealgairí nó creachadóirí iad), a itheann plandaí uisce.

FÍRICÍ FARRAIGE:

40. *An t-iasc is troime: An Miolsiorc (40 tona)*
An t-iasc is lú: Mac siobháin mion (1 cm)
An t-iasc is gasta: Colgán na ndealg (109 km san uair)

Freagair na ceisteanna thíos. (Amharc ar an sliocht arís más gá.)

Roghnaigh an **freagra is fearr** agus marcáil an litir ar do leathanach freagraí.

26

Cad é a thig le plandaí a dhéanamh nach dtig le hainmhithe a dhéanamh?

- A. Bheith beo gan ocsaigin.
- B. Cnámh droma a bheith acu.
- C. A gcuid bia féin a dhéanamh.
- D. Bogadh thart.
- E. Dath a athrú/trup a dhéanamh.

27

Cén úsáid atá ag na héisc leis na geolbhaigh?

- A. Ligeann siad do na héisc análú.
- B. Ligeann siad do na héisc na heití a úsáid.
- C. Cuidíonn siad leo teacht ar rudaí le hithe.
- D. Cuidíonn siad leo snámh.
- E. Cuidíonn siad leo rudaí a fheiceáil.

Cén chiall atá le ‘creachadóirí’ (línte 31, 34 agus 37)

- A. Ainmhithe a bhfuil craiceann orthu.
- B. Ainmhithe a bhfuil cnámh droma acu.
- C. Ainmhithe farraige.
- D. Ainmhithe a bhíonn ag seilg ainmhithe eile.
- E. Ainmhithe atá ábalta snámh.

Beidh 13 cheist eile le déanamh ag na daltaí.

Scríobh duine míchúramach an sliocht thíos. Caithfidh tusa na meancóga a aimsiú. Ar chuid de na línte, tá **meancóg amháin**. Ar línte eile, níl **meancóg ar bith** ann. Aimsigh an grúpa focal a bhfuil an mheancóg ann agus marcáil an litir cheart ar do leathanach freagraí. Mura bhfuil meancóg ar bith ann, marcáil N.

Ar dtús, Cuardaigh meancóga **litrithe**.

An Taisme sa Chlós (cumtha don scrúdú (2009))

42 Lá amháin ar scoil, bhí Máirín agus Áine taobh amuigh ag súgrú sa

A B C D

43 chlós leis na páistí eile ón rang s’acu. Go tobann, thit Áine agus

A B C D

44 gortaigh sí a glúin ar phíosa gloine a bhí ina luí ar an talamh.

A B C D

Beidh 6 cheist eile le déanamh ag na daltaí.

Gluais

ocsaigin	gás atá de dhíth le bheith beo
iriseoir	duine a scríobhann tuairiscí, ailt srl

Leabharliosta

An Gúm,	<i>Leabhar Mór an Eolais</i>
Ó Dúrois, Seán,	<i>Máirtín Ó Floinn</i>
Mac a' Bhaird, Proinsias,	<i>An Uaimh</i>

Innéacs

Colgán na nDealg,	12
Droim Doire,	4
Eití,	11
T-léine,	9

Copyright © GL Assessment, 2021.

GL Assessment owns all intellectual property rights in the publication.
GL Assessment reserves all of its rights in the publication, including translation.

You are only allowed to use the publication in an exam environment in accordance with the Declaration of Use.

You are not allowed to do any of the following without GL Assessment's permission:

- make a copy of it in any way (for example by hand, a photocopy or a photo on your phone)
- store a copy of it in any way (whether as a hard copy or electronic copy)
- send a copy of it in any way (whether as a hard copy or electronic copy)

The above restrictions apply to the publication as a whole or any part/section of it.

There is no arrangement in place with the Copyright Licensing Agency Limited (CLA) which would allow you to make a copy.

Confidentiality of these exam materials is key to preserving the integrity of the GL Assessment 11+. Any breach of the above, copying or other attempts to disseminate the test content will be actively pursued by GL Assessment through legal channels if necessary.

GL Assessment® is a registered trademark of the GL Education Group.

Published by GL Assessment, 1st Floor, Vantage London, Great West Road, Brentford TW8 9AG.

Typeset and printed in Great Britain.

Code 6860 002
3(08.21) PF